II

(Muud kui seadusandlikud aktid)

MÄÄRUSED

KOMISJONI DELEGEERITUD MÄÄRUS (EL) 2020/550,

12. veebruar 2020,

millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 978/2012 II ja IV lisa seoses määruse (EL) nr 978/2012 artikli 1 lõikes 2 osutatud kordade ajutise peatamisega Kambodža Kuningriigist pärinevate teatavate toodete puhul

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrust (EL) nr 978/2012 üldiste tariifsete soodustuste kava kohaldamise ning nõukogu määruse (EÜ) nr 732/2008 kehtetuks tunnistamise kohta, ([1]) eriti selle artikli 19 lõiget 10,

ning arvestades järgmist:

1. MENETLUS

(1) Kambodža Kuningriigi (edaspidi „Kambodža“) suhtes kohaldatakse määruse (EL) nr 978/2012 (edaspidi „üldiste tariifsete soodustuste kava määrus“) artikli 1 lõike 2 punktis c osutatud vähim arenenud riikide erikorra „Kõik peale relvade“ alusel tariifseid soodustusi. Kambodža on ka loetletud üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 1 lõike 2 punktis a osutatud üldise korra raames soodustatud riigina. Üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 18 lõike 1 kohaselt seisneb vähim arenenud riikide erikord ühise tollitariifistiku tollimaksude peatamises kõigi toodete puhul, mis kuuluvad kombineeritud nomenklatuuri gruppidesse 1–97 ja pärinevad Kambodžast, v.a grupp 93 „Relvad ja laskemoon“.

(2) Kooskõlas üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 19 lõike 1 punktiga a võidakse üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskorra kohaldamine ajutiselt peatada soodustatud riigi kõigi või teatavate toodete puhul, kui raskelt ja süstemaatiliselt rikutakse üldiste tariifsete soodustuste kava määruse VIII lisa A osas („ÜRO ja ILO konventsioonid põhiliste inim- ja tööõiguste kohta“) loetletud konventsioonides sätestatud põhimõtteid.

(3) Komisjon võttis 11. veebruaril 2019 vastu lisa sisaldava rakendusotsuse (edaspidi „algatamisteade“), ([2]) millega algatatakse üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 19 lõike 3 kohaselt menetlus Kambodža tariifsete soodustuste ajutiseks peatamiseks (edaspidi „ajutise peatamise menetlus“). Komisjon teavitas samal päeval Euroopa Parlamenti ja nõukogu sellest rakendusotsusest.

(4) Komisjonile sel ajal teada olevate asjaolude kohaselt oli ajutise peatamise menetluse algatamine piisavalt põhjendatud. Eelkõige osutati rakendusotsuse põhjenduses 3 ja algatamisteate punktis 5 asjaoludele, mis tõendavad, et Kambodža rikub raskelt ja süstemaatiliselt põhimõtteid, mis on sätestatud järgmises neljas ÜRO ja ILO konventsioonis põhiliste inim- ja tööõiguste kohta:

([1]) ELT L 303, 31.10.2012, lk 1.
([2]) ELT C 55, 12.2.2019, lk 11.

— kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt (1966),

— ühinemisvabaduse ja organiseerumisõiguse kaitse konventsioon nr 87 (1948, edaspidi „ILO konventsioon nr 87“),

— organiseerumisõiguse ja kollektiivse läbirääkimisõiguse kaitse konventsioon nr 98 (1949, edaspidi „ILO konventsioon nr 98“) ning

— majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvaheline pakt (1966).

(5) Komisjon kutsus algatamisteates Kambodžat ja kolmandaid isikuid üles esitama talle oma seisukohad. Algatamisteates märgitud tähtaja jooksul registreerusid 13 osalist, kes esitasid oma kirjalikud märkused komisjonile.

(6) Pärast ajutise peatamise menetluse algatamist jälgis ja hindas komisjon seda, kuidas Kambodža rakendab algatamisteates loetletud nelja konventsiooni. Kooskõlas üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 19 lõike 4 punktiga b lõppes jälgimis- ja hindamisperiood 12. augustil 2019.

(7) Komisjon hankis kogu vajaliku teabe kooskõlas üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 19 lõikega 6, sealhulgas asjaomaste järelevalveasutuste saada olevad hinnangud ja Kambodža seisukohad. Komisjon korraldas 2019. aasta juunis vaatlusmissiooni Kambodžasse.

(8) Komisjon andis Kambodžale jälgimis- ja hindamisperioodi ajal kõik võimalused, et teha koostööd, esitada oma seisukohti ja märkusi ning olla ära kuulatud. Näiteks kutsus komisjon 24. juulil 2019 Kambodžat üles esitama kirjaliku seisukoha ajutise peatamise menetluse algatamise aluseks olnud tulemuste kohta. Kambodža vastas komisjonile 12. augustil 2019 ja vaidlustas ajutise peatamise menetluse algatamise kohta tehtud komisjoni otsuse alused. Oma vastuses tõi Kambodža esile mitu peamiselt enne ajutise peatamise menetluse algatamist kavas olnud või võetud parandusmeedet.

(9) 12. novembril 2019 esitas komisjon Kambodžale kooskõlas üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 19 lõikega 7 aruande tulemuste ja järelduste kohta (edaspidi „aruanne“). Aruanne põhines tõenditel, mille komisjon oli kogunud kuni 31. oktoobrini 2019 neljas ÜRO ja ILO konventsioonis põhiliste inim- ja tööõiguste kohta sätestatud põhimõtete järgimise valdkonnas, sealhulgas Kambodža ja menetluse kolmandatest isikutest osaliste esitatud tõenditel ja teabel.

(10) Kambodža esitas aruande kohta oma märkused 12. detsembril 2019.

(11) Käesolev delegeeritud määrus põhineb aruande järeldustel ja selle aluseks olevatel tõenditel, Kambodža vastuse alusel tehtud edasistel hindamistel ning pärast 12. detsembrit 2019 ilmnenud faktidel ja toimunud sündmustel.

2. KODANIKU- JA POLIITILISTE ÕIGUSTE RAHVUSVAHELISES PAKTIS SÄTESTATUD PÕHIMÕTETE RASKE JA SÜSTEMAATILINE RIKKUMINE

2.1. *Õigus poliitikas osaleda (kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 25)*

(12) Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 25 kohaselt peab igal kodanikul olema kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 2 mainitud mis tahes diskrimineerimiseta ja põhjendamata kitsendusteta õigus ja võimalus:

a) kas vahetult või vabalt valitud esindajate kaudu osa võtta riigi valitsemisest;

b) hääletada ja olla valitud kehtivatel korralistel valimistel, mis korraldatakse üldise ja võrdse valimisõiguse alusel salajase hääletamise teel ja mis kindlustavad valijate tahte vaba väljenduse;

c) omada üldise võrdsuse alusel ligipääsu avalikele teenustele oma riigis.

2.1.1. *Tulemused*

(13) Kambodža on võtnud mitmeid represseerivaid meetmeid Kambodža riikliku päästeerakonna (edaspidi „KRP“) vastu, mis on riigi peamine opositsioonierakond, ja piiranud seeläbi riigis poliitikas osalemise ja valimisõigust. Need meetmed hõlmasid eelkõige erakondade seaduse (edaspidi „ES“) muudatusi, KRP presidendi Kem Sokha vahistamist ja kohtumäärust KRP laialisaatmiseks.

(14) 2017. aasta märtsis ja juulis jõustas Kambodža rahvuskogu mitu ESi muudatust, millega muudeti ebaseaduslikuks erakonna juhtimine, kui isikul on kriminaalkaristus. Muudetud ESiga anti siseministeeriumile ulatuslik kaalutlusõigus peatada erakondade tegevust ja esitada taotlusi erakondade laialisaatmiseks, mille kohta teeb otsuse ülemkohus. 2017. aasta oktoobris võttis rahvuskogu vastu mitme valimisseaduse täiendavad muudatused, millega määrati kindlaks laialisaadetud erakonna ametikohtade ümberjaotamise protsess.

(15) 3. septembril 2017 vahistati KRP juht Kem Sokha, kuna teda süüdistati riigireetmises ja vandenõus kukutada Kambodža valitsus välisvõimu abiga ([3]).

(16) Pärast rohkem kui aastat eelvangistuses lasti Kem Sokha 10. septembril 2018 kautsjoni vastu vabadusse ja pandi kohtuliku järelevalve alla. 10. novembril 2019 vabastati Kem Sokha kohtuliku järelevalve alt. Kuid tal oli kuni tema kohtuasjas otsuse tegemiseni jätkuvalt keelatud poliitikas osaleda ([4]).

(17) 16. novembril 2017 esitas Kambodža ülemkohus määruse KRP laialisaatmiseks ja keelas selle 118 vanemliikmel viie aasta jooksul poliitikas osaleda. Ülemkohtu otsus põhines eelkõige ESi artikli 44 muudetud sätetel, mis lubavad ülemkohtul peatada viieks aastaks erakonna tegevuse või see laiali saata, kui erakond rikub ESi artikli 6 lõike 2 ja artikli 7 sätteid. Ülemkohus lähtus KRP laialisaatmisel osaliselt samadest süüdistustest, mida kasutas uuriv kohtunik Kem Sokha kohtuasja menetlemisel ([5]).

(18) KRP laialisaatmisega kõrvaldati ametist ka 5 007 KRP kogukonna/kohaliku omavalitsuse ametnikku, kes valiti ametisse 2017. aasta juunis. KRPsse kuuluvad rahvuskogu liikmed asendati ametisse valimata isikutega. Seejärel 25. veebruaril 2018 toimunud kaudsetel senati valimistel võitis valitsev erakond Kambodža rahvaerakond (edaspidi „KRE“) kõik vaidlustatud kohad ([6]). KRP laialisaatmise tulemusena jäi riik enne 29. juulil 2018 toimunud riiklikke valimisi ilma toimiva opositsioonita ja KRE võitis neil valimistel rahvuskogus kõik 125 kohta, mille tulemusena loodi *de facto* ühe erakonnaga riik, kus ei ole parlamentaarset opositsiooni.

2.1.2. ***Kambodža seisukoht***

(19) Kambodža väidab, et muudetud ESi kohaldatakse mittediskrimineerivalt kõigi erakondade suhtes, see täidab kõiki põhinõudeid, mida tuleb kõigis demokraatlikes riikide järgida, ning selle eesmärk on vältida kuritarvitamisi, mis ei ole kooskõlas demokraatlike aluspõhimõtetega.

(20) Kambodža põhjendab Kem Sokha vahistamist kriminaalseadustiku artikliga 443, milles sätestatakse kuriteona vandenõu välisvõimuga, ning tugineb väidetavatele tõenditele Kem Sokha vandenõu kohta valitsuse kukutamiseks ([7]). Kambodža väidab, et kuna Kem Sokha pani riigireetmise toime KRP presidendina, on sellega seotud ka tema erakond ja see tuli sunniviisiliselt laiali saata.

(21) Lisaks sellele väidab Kambodža, et ülemkohtu 16. novembri 2017. aasta otsus, millega esitati määrus KRP laialisaatmiseks, oli iseseisva riigi otsus ja et riiklike kohtuotsuste täitmise tagamine on iseseisvas riigis õigusriigi põhimõtte järgimise tagamisega seotud siseasi.

([3]) Need süüdistused põhinesid 2013. aastal salvestatud videol, milles Kem Sokha arutas väliseksperte abiga häälte võitmise strateegiat. Vt UA KHM 5/2017, 8. september 2017. Vt ka A/HRC/39/73/Add.1, 7. september 2018.

([4]) 9. detsembril 2019 teatas Kambodža kohus, et Kem Sokha kohtuprotsess algab 15. jaanuaril 2020.

([5]) A/HRC/39/73/Add.1, punkt 20.

([6]) Senati 62 kohast 58 valivad kaudselt kogukonnanõukogude liikmed. Täiendavad neli senatikohta nimetavad kuningas ja rahvuskogu.

([7]) Kambodža väidete kohaselt tõendas Kem Sokha tegevust video, milles ta väidetavalt kinnitas, et ta tegutses välisvõimu korralduste kohaselt ja et tema lõppeesmärk oli vahetada välja valitsusjuht.

(22) 29. juuli 2018. aasta valimiste puhul rõhutab Kambodža, et registreeriti 20 erakonda ja valimistel osales 6 956 900 hääletajat, mis on selge märk sellest, et ESi muudatused ja sellele järgnenud kohtade ümberjaotamine ei võtnud Kambodža elanikelt õigust poliitikas osaleda. Seega ei ole põhjendatud väide, et kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 25 nõudeid on rikutud.

2.1.3. ***Hindamine***

Erakondade seaduse (edaspidi „ES“) muudatused

(23) ESi 2017. aasta muudatused hõlmavad sätteid, mis annavad ilma nõuetekohase menetluseta ulatusliku kaalutlusõiguse erakondade laialisaatmiseks ja erakondade juhtidel määramata aja jooksul poliitikas osalemise keelamiseks ([8]).

(24) ESi artikli 38 kohaselt on siseministeeriumil erakondade asjus ulatuslik otsustusõigus ja ta tegutseb nende *de facto* haldajana. Näiteks võib ministeerium otsustada peatada erakondade tegevuse ja esitada ülemkohtule taotluse nende laialisaatmiseks. Kuna ESi artiklis 38 ei ole esitatud selgeid ja läbipaistvaid kriteeriume nende taotluste esitamiseks, on siseministeeriumil ulatuslik kaalutlusõigus erakonna laialisaatmise taotluse esitamiseks.

(25) Kambodžas asuva ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo sõnul on siseministeeriumi nimetamine erakondade halduriks *„vastuolus rahvusvaheliste standarditega, millega nõutakse, et reguleerimisasutused oleks võrdsete poliitiliste tingimuste tagamiseks täitevvõimust sõltumatud“* ([9]). Lisaks sellele, nagu märkis ÜRO eriraportöör, võtsid ESi muudatused ja sellele järgnenud kohtade ümberjaotamine *„miljonitelt Kambodža elanikelt õiguse poliitikas osaleda. Nende jaoks, kes hääletasid KRP poolt valimisringkondades, mille KRP võitis, asendati kandidaadid, kelle poolt nad 2013. aasta rahvuskogu valimistel ja 2017. aasta kogukonnavalmistel hääletasid, teisi erakondi esindavate teiste inimestega, mis mõjutas omakorda senaatorite valimist. Sellega on selgelt rikutud Kambodža elanike õigust poliitikas osaleda, millega nähakse ette õigus olla esindatud valitud esindajate kaudu.“* ([10])

(26) 2019. aasta jaanuaris muutis Kambodža ESi artiklit 45, andes isikutele, kellel on keelatud poliitikas osaleda, õiguse taotleda kuningalt oma poliitiliste õiguste taastamist, esitades taotluse peaministrile. Kuid see muudatus ei võimalda keelatud isikutel oma poliitilisi õigusi täielikult taastada, kuna nad ei saa oma poliitilist tegevust tulemuslikult jätkata, kui KRP tervikuna on jätkuvalt laialisaadetud. Lisaks sellele saavad nende poliitiliste õiguste taastamise kohta otsuse teha nende poliitilised oponendid, mitte sõltumatu asutus. Viimaks ei anna ESi artikli 45 muudatus mingit lahendust 5 007 valitud KRP kogukonnaametniku kõrvaldamisele ([11]).

(27) Eespool märgitut arvesse võttes on komisjon seisukohal, et 2017. aastal muudetud ES sisaldab sätteid, mis rikuvad kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 25 nõudeid.

KRP laialisaatmine ja Kem Sokha vahistamine

(28) Kambodža väidab, et KRP saadeti laiali, kuna selle juht Kem Sokha pani toime välisvõimuga vandenõu kuriteo. Komisjon märgib siiski, et KRP saadeti laiali juba enne Kem Sokha kohtuprotsessi algust. Toome esile, et ÜRO eriraportöör on seadnud tõsise kahtluse alla KRP laialisaatmise kohta tehtud ülemkohtu otsuse aluseks olevad tõendid ([12]) ja nendel tõenditel põhineva süüdistuse tõsiduse ([13]).

([8]) Vt *„Kambodžas oleva ÜRO meeskonna ühisaruanne Kambodža inimõiguste olukorra kolmanda üldise korrapärase läbivaatamise kontekstis“*, punkt 11.

([9]) ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo, *„Muudetud erakondade seadusest inimõigustele avalduva mõju analüüs“*, 28. märts 2017.

([10]) ÜRO Inimõiguste Nõukogu, „Eriraportööri aruanne inimõiguste olukorra kohta Kambodžas“, A/HRC/39/73, punkt 76 (2018).

([11]) A/HRC/42/60, punkt 7.

([12]) A/HRC/39/73/Add.1, punkt 20.

([13]) UA KHM 5/2017, 8. september 2017.

(29) Meelevaldse kinnipidamise küsimustega tegeleva ÜRO töörühma sõnul oli Kem Sokhalt vabaduse võtmine poliitiliselt motiveeritud ([14]) ja selle ajendiks oli tema arvamus- ja väljendusvabaduse ning oma riigi valitsemises osalemise õiguse kasutamine. Seega oli see muu hulgas vastuolus kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklite 19 ja 25 nõuetega ([15]). Ka ÜRO eriraportöör väljendas muret, et Kem Sokha vahistamine oli poliitiliselt motiveeritud enne 2018. aasta korralisi üldvalimisi ([16]).

(30) KRP laialisaatmine piiras selle ametist vabastatud 118 liikme, rahvuskogus tegutseva 55 KRP liikme ning kohalikes omavalitsustes ja kogukondades valitud 5 007 liikme võimet osaleda riigi valitsemises. Nagu märkis ÜRO eriraportöör, seab KRP laialisaatmine ja selle liikmetele poliitikas osalemise keelamine kahtluse alla 29. juuli 2018 aasta üldvalimiste tulemused ([17]).

(31) ÜRO järelevalveasutused on ühehäälselt avaldanud muret kõnealuse olukorra pärast, märkides, et KRP kohtade ümberjaotamine muudele erakondadele, eelkõige kogukonna tasandil, võtab Kambodža elanikelt õiguse poliitikas osaleda ([18]). ÜRO eriraportööri 2018. aasta aruandes järeldati samuti, et poliitiliste õigustega seotud olukorra halvenemine Kambodžas, sealhulgas põhiseaduse muudatused, et kehtestada *lèse-majesté* õigusakt, on tõsised sündmused, mille eesmärk on suruda maha teisitimõtlejad ja piirata põhivabadusi ([19]).

(32) Alates ajutise peatamise menetluse algatamisest 2019. aasta veebruaris on Kambodžas tehtud poliitiliste õiguste valdkonnas vähe edusamme. Kambodža poliitikas piiratakse jätkuvalt laialdaselt poliitilisi õigusi. KRP tegevus on jätkuvalt keelatud, KRP toetajatel ja liikmetel on jätkuvalt keelatud poliitikas osaleda ning KRE on kindlustanud oma ainuvõimu riigiasutustes ([20]). KRP kogukonnajuhtide ja kogukonnaametnike ametikohad kanti peaaegu täielikult üle KRE valimata liikmetele ([21]). Kuigi opositsioonijuht Kem Sokha vabastati 10. novembril 2019 kohtuliku järelevalve alt, ei ole tema juhtumit lõpetatud ja talle on jätkuvalt esitatud kriminaalsüüdistused. Lisaks sellele keelati tal poliitikas osaleda.

2.1.4. ***Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 25 alased järeldused***

(33) Kõike eespool nimetatut arvesse võttes on komisjon seisukohal, et meetmed, mille Kambodža on alates 2017. aastast võtnud, eelkõige ESi muudatused, KRP laialisaatmine ja seejärel rahvusnõukogu ja kohalike kogukondade kohtade ümberjaotamine KRE-le, mõjutavad väga negatiivselt demokraatiat, poliitikas osalemist ja poliitilist pluralismi Kambodžas. Need meetmed osutavad poliitiliselt motiveeritud kavale, mis hõlmab seadusandlikke, kohtulikke ja haldusmeetmeid, mille eesmärk on piirata poliitikas osalemist ja valimisõigusi, eelkõige enne 2018. aasta juuli üldvalimisi. Need meetmed on takistanud Kambodža elanikel oma poliitiliste õiguste (sealhulgas kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 25 sätestatud riigi valitsemisest osa võtmise, kehtivatel korralistel valimistel hääletamise ja valitud olemise ning üldise võrdsuse alusel oma maal avalikele teenustele ligipääsemise õiguse) täielikku kasutamist.

(34) Komisjon järeldab, et tulenevalt rikutud õiguste olemusest, rikkumise kestusest, ulatusest ja mõjust on Kambodža raskelt ja süstemaatiliselt rikkunud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 25 sätestatud põhimõtteid üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 19 lõike 1 punkti a tähenduses.

2.2. ***Väljendusvabadus (kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 19)***

(35) Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 19 on sätestatud järgmist:

([14]) ÜRO Inimõiguste Nõukogu, „Meelevaldse kinnipidamisega tegeleva töörühma 81. istungil vastu võetud seisukohad“, 17.–26. aprill 2018, A/HRC/WGAD/2018/9, punkt 57.
([15]) A/HRC/WGAD/2018/9, punktid 47 ja 61.
([16]) UA KHM 5/2017, 8. september 2018.
([17]) A/HRC/39/73/Add.1, 15. august 2018, punkt 87.
([18]) Vt eelmine, punktid 23 ja 87.
([19]) A/HRC/39/73, punkt 89.
([20]) Vt ka A/HRC/42/60, 27. august 2019, punkt 71.
([21]) Vt eelmine, punkt 5.

„1. Igal inimesel on õigus takistamatult kinni pidada oma arvamustest.

2. Igal inimesel on õigus vabalt arvamust avaldada. See õigus kätkeb vabadust hankida, saada ja levitada igasugust informatsiooni ja ideid, sõltumata riigi piiridest, nii suuliselt, kirjalikult kui ka ajakirjanduse või kunstiliste väljendusvormide või teiste vahendite kaudu omal valikul.

3. Käesoleva artikli 2. punktis ettenähtud õiguste kasutamine toob kaasa erilised kohustused ja erilise vastutuse. Järelikult võib see olla seotud mõningate kitsendustega, mis aga peavad olema kehtestatud seadusega ja olema hädavajalikud:

a) teiste isikute õiguste ja reputatsiooni austamiseks;

b) riikliku julgeoleku, avaliku korra, elanikkonna tervise ja moraali kaitsmiseks."

(36) Inimõiguste komitee leidis oma üldmärkuses nr 34 kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti kohta, et õigus arvamust avaldada ja väljendusvabadus on omavahel tihedalt seotud õigused, mis on iga ühiskonna jaoks üliolulised ning demokraatliku ja vaba ühiskonna alus ([22]). Need eeldavad ka vaba ajakirjanduse olemasolu ja et muu meedia saab avalikke küsimusi kommenteerida, ilma tsensuuri ja piiranguteta, ning olukorda avalikkusele selgitada.

2.2.1. ***Tulemused***

(37) Kambodža õiguses on mitmeid sätteid, mis on vastuolus Kambodža kohustustega kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 19 alusel, eelkõige üldsõnaliselt ja ebamääraselt sõnastatud sätted, mis annavad Kambodža ametivõimudele nende õigusnormide rakendamisel suure kaalutlusõiguse ja võimaluse esitada süüdistusi väljendusvabaduse kasutamisega seotud rikkumiste eest. Need õigusnormid on muu hulgas järgmised: Kambodža põhiseaduse 2018. aasta muudatused, kriminaalseadustiku *lèse-majesté* klausel, ajakirjandusseadus, valimisseadus, telekommunikatsiooniseadus, ühenduste ja valitsusväliste organisatsioonide seadus, erakondade seadus, ametiühingute seadus ning *Prakas* nr 170 veebisaitide ja interneti kaudu sotsiaalmeedia töötlemise avaldamise piirangute kohta Kambodža Kuningriigis.

(38) Lisaks sellele toob komisjon esile ajakirjanike olukorra, keda vahistatakse, peetakse kinni, süüdistatakse ja mõistetakse süüdi, Kambodža päevalehe sulgemise pärast maksuauditit, raadiote Radio Free Asia ja Voice of America kohalike jaamade sulgemise ning muude raadiosageduste sulgemise. Ajakirjanikele on esitatud süüdistusi või neid on peetud kinni ilma muu ilmse põhjuseta kui see, et nad avaldasid kuuldavasti arvamust Kambodža valitsuse vastu või osalesid teavitamistegevuses.

(39) Selle olukorra on problemaatilisena välja toonud ka mitu rahvusvahelist järelevalveasutust. ÜRO eriraportöör kutsus oma 5. mai 2019. aasta lõpparuandes Kambodža inimõiguste olukorra kohta Kambodžat üles *„suurendama vaba ajakirjanduse, sealhulgas sõltumatute ajakirjanike tegutsemisvabadust"*. ÜRO inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise töörühm kutsus oma 2019. aasta aruandes Kambodžat üles: vabastama viivitamata vahi alt kõik isikud, kes on peetud kinni rahumeelse arvamuse avaldamise või kogunemise tõttu; kaitsma ajakirjanikke, inimõiguste kaitsjaid, poliitilise opositsiooni liikmeid ja ametiühingute liikmeid tagakiusamise, meelevaldse vahistamise ja füüsiliste rünnakute eest; tagama kodanikuühiskonna tegutsemisruumi nii veebis kui ka sellest väljaspool arvamuse avaldamiseks, ilma et nad peaksid kartma karistamist kriminaalseadustiku ja telekommunikatsiooniseaduse alusel ([23]). 18. aprillil 2019 nõustus Kambodža enamikuga neist soovitustest.

(40) 2019. aastal endiste KRP liikmete vastu algatatud kohtuasjade märksa suurem arv väljendab õigusnormide rasket ja süstemaatilist kasutamist ja väärkasutamist, et mõjutada, heidutada ja taga kiusata isikuid, eelkõige ilma takistusteta arvamuse avaldamise ja väljendusvabaduse põhiõiguste kasutamise eest. Üha enam vaigistatakse teisitimõtlevaid Kambodža elanikke sotsiaalmeedias ja veebiplatvormidel ning neilt võetakse õigus vabale eneseväljendusele. Neid ähvardatakse, heidutatakse ja neile esitatakse kriminaalsüüdistused igasuguse väljendatud teisitimõtlemise puhul, kasutades muu hulgas enam kui aasta tagasi kriminaalseadustikku lisatud *lèse-majesté* klauslit ([24]).

([22]) ÜRO inimõiguste komitee, *„Üldine märkus nr 34, artikkel 19, õigus arvamust avaldada ja väljendusvabadus"*, CCPR/C/GC/34, 11 (12. september 2011).

([23]) ÜRO inimõiguste nõukogu, *„Inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise töörühma aruanne: Kambodža"*, A/HRC/41/17, lk 11 jj, muu hulgas soovitused 110.12, 110.27, 110.29, 110.81, 110.83, 110.85, 110.87, 110.91, 110.93, 110.94, 110.96, 110.98 ja 110.99 (5. aprill 2019).

([24]) Vt selle kohta ÜRO eriraportööri 8. novembri 2019. aasta avaldust.

2.2.2. ***Kambodža seisukoht***

(41) Kambodža on seisukohal, et eespool kirjeldatud ajakirjanike ja meedia vastased meetmed on õigustatud lähtuvalt Kambodža siseriiklike maksustamist ja ringhäälingulubasid käsitlevate õigusnormide kohaldamisest. Kambodža rõhutab, et seal on praegu registreeritud ja tegutseb rohkesti meediaorganisatsioone. Kambodža märgib samuti, et ta on lubanud mitmel raadiojaamal tegevust jätkata ja andnud neile loa pakkuda eetriaega.

(42) Lisaks sellele osutab Kambodža hiljutistele muudatustele seadusandluses, sealhulgas ajakirjandusseaduse võimalikke muudatusi hindava komisjoni loomisele ja ministeeriumidevahelisele tööle teabele juurdepääsu seaduse eelnõu koostamiseks.

2.2.3. ***Hindamine***

(43) Õigusaktide kasutamine väljendusvabaduse piiramiseks on tõsine probleem. 19. juunil 2019 avaldasid ÜRO eksperdid, sh arvamus- ja väljendusvabaduse õiguse edendamise ja kaitsmise eriraportöör, muret kriminaalõiguse kasutamise pärast sõnavabaduse piiramise eesmärgil nii veebis kui ka selle väliselt ning tuletasid Kambodžale meelde, et väljendusvabadus on üks demokraatliku ja õiglase ühiskonna põhialustest ning väljendusvabaduse piirangud peavad olema piiritletud ja selgelt kindlaksmääratud. Lisaks sellele ei ole Kambodža ametivõimude õiguslikud meetmed isikute vastu, kes on lihtsalt väljendanud toetust poliitilistele juhtidele, lubatud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 19 lõike 3 alusel ning seega on need põhjendamatud piirangud. Kambodža seisukoht, eelkõige riigi meediakeskkonna kirjeldus, on tugevas vastuolus riigi 143. kohaga ajakirjandusvabaduse indeksis. 8. novembril 2019 tuletas Kambodža inimõiguste olukorraga tegelev ÜRO eriraportöör Kambodžale meelde, et ei ole lubatud vahistada inimesi arvamuse avaldamise ja väljendusvabaduse kasutamise eest poliitilises arutelus ning riigiasjade teemaliste märkuste eest.

(44) Kooskõlas kodanikuühiskonna ja rahvusvaheliste inimõigusorganisatsioonide mitmete kättesaadavate aruannetega leiab komisjon samuti, et Kambodža on piiranud väljendusvabadust õigusaktide ning kohtu- ja haldusmeetmete, eelkõige ajakirjanike, pressi ja muu meedia, valitsusväliste organisatsioonide ja üksikisikute (sh inimõiguste kaitsjate) vastaste meetmete abil. Kambodža ei ole võtnud meetmeid nende vajakajäämiste kõrvaldamiseks ega tegutsenud, et rakendada tulemuslikult inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise soovitusi meedia sõltumatuse ja ajakirjanike väljendusvabaduse kohta, kuigi ta on nendega nõustunud ([25]).

(45) Fakt, et Kambodža võttis kohustuse vaadata läbi ja/või muuta mitmeid oma õigusakte, sealhulgas 2019. aasta inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise käigus, ja on võtnud pärast ajutise peatamise menetluse algust mitmeid haldusmeetmeid kõnealuse läbivaatamise tagamiseks ja/või muudatuste tegemiseks, ei ole siiani kaasa toonud märgatavaid edusamme, et viia Kambodža õigusaktid kooskõlla tema rahvusvaheliste kohustustega inimõiguste valdkonnas, eelkõige kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikliga 19.

(46) Komisjon tuletab meelde, et kuigi väljendusvabadust võib teataval juhul piirata, peavad need piirangud vastama kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 19 lõikes 3 sätestatud tingimustele, sealhulgas tingimusele, et piirang peab olema demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne. Kuid komisjoni hinnangul ei ole Kambodža piisavalt tõendanud, et tema õigusraamistikus ja selle rakendamisel esinevad väljendusvabaduse piirangud vastavad kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 19 sätestatud tingimustele.

2.2.4. ***Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 19 alased järeldused***

(47) Võttes arvesse rikutud õiguste olemust, rikkumiste kestust, ulatust ja mõju, leiab komisjon, et kuna Kambodža on kasutanud oma õigusakte ning kohtu- ja haldusmeetmeid väljendusvabaduse piiramiseks ning kuna ta ei ole võtnud vajalikke meetmeid vaba kodanikuühiskonna tegutsemisruumi tagamiseks, on ta raskelt ja süstemaatiliselt rikkunud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 19 sätestatud põhimõtteid üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 19 lõike 1 punkti a tähenduses.

([25]) A/HRC/41/17/Add. 1.

2.3. *Ühinemisvabadus ja rahumeelse kogunemise vabadus (kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklid 21 ja 22)*

(48) Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 21 on sätestatud, et tuleb tagada rahumeelse kogunemise õigus. Selle õiguse kasutamist ei või piirata muude kitsendustega peale nende, mis kehtestatud vastavalt seadusele ja on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud riikliku või ühiskondliku julgeoleku, avaliku korra, elanikkonna tervise ja moraali või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitseks.

(49) Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 22 on sätestatud järgmist:

„1. Igal inimesel on õigus assotsieeruda, kaasa arvatud õigus luua ametiühinguid ja astuda neisse oma huvide kaitseks.

2. Selle õiguse kasutamine ei allu mingitele kitsendustele peale nende, mis on ette nähtud seadusega ja mis on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud riikliku või ühiskondliku julgeoleku, avaliku korra, elanikkonna tervise ja moraali või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitseks. Käesolev artikkel ei tee takistusi selle õiguse seaduslikule piiramisele isikute suhtes, kes kuuluvad relvastatud jõudude ja politsei koosseisu.

3. Miski käesolevas artiklis ei anna riikidele, kes võtavad osa Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1948. aasta konventsioonist assotsiatsioonide vabaduse ja organiseerumise õiguse kaitseks, õigust vastu võtta seadusandlikke akte, mis kahjustavad mainitud konventsioonis ettenähtud garantiisid, või rakendada seadust sel viisil, et see kahjustaks neid garantiisid.“

2.3.1. *Tulemused*

(50) Kambodžas on jõustunud valitsusväliste organisatsioonide seadus (edaspidi „VOS“), millega kehtestatakse mitmed piirangud ühenduste registreerimisele ja nende tegevusele ning ulatuslikud aruandluskohustused. Täpsemalt sisaldab VOSi artikkel 8 ulatuslikke aluseid kodanikuühiskonna organisatsioonide registreerimise piiramiseks. VOSi artikliga 9 nõutakse neilt, et nad peavad mis tahes tegevuse elluviimiseks registreeruma. VOSi artikliga 25 koostoimes selle artikliga 30 kehtestatakse aruandlusnõuded, millest mõned on ebaselged, seades kodanikuühiskonna organisatsioonidele piirangud, mis on kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 22 lõikega 2 lubatust ulatuslikumad. Lisaks sellele ei ole määratletud VOSi artiklis 24 sätestatud neutraalsusnõuet ([26]) ja selle kohaldamine ei ole selge. Viimaks lubab VOS peatada kodanikuühiskonna organisatsiooni tegevuse või kõrvaldada see registrist juhul, kui organisatsioon ei ole järginud oma põhikirja, isegi kui selle mittejärgimine ei ole Kambodža õiguse alusel kuritegu.

(51) Lisaks VOSi õigusraamistiku ebamäärasusele ja mitmetimõistetavusele on Kambodža võtnud mitmeid meetmeid ühinemisvabaduse piiramiseks. Eelkõige on oluliste kodanikuühiskonna, maaomandiga seotud õiguste ja keskkonnaaktivistide vahistamine ja kinnipidamine põhjustanud kodanikuühiskonna tegutsemisruumi piiramise, hoolimata karistusest tingimisi vabastamistest süüdlase allutamisega käitumiskontrollile ja kuninglikest armuandmistest ([27]). Kuigi 2018. aasta novembris tunnistati kehtetuks kohustus teatada kodanikuühiskonna üritustest kolm päeva ette, sai komisjon muu hulgas 2019. aasta juuni Kambodža missiooni ajal kodanikuühiskonna organisatsioonidelt teavet selle kohta, et kohalik politsei, sõjavägi ja kohtud viivad nende puhul jätkuvalt ellu häirivat jälgimistegevust ja kiusavad neid taga. Teatavad kodanikuühiskonna organisatsioonid teatasid, et valitsus jälgib nende pereliikmeid.

(52) Seda olukorda kinnitavad 2019. aasta juuli aruande (mis käsitleb ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo rolli ja saavutusi Kambodžas) ([28]) järeldused ja soovitused, milles ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo kinnitab teateid selle kohta, et politsei järgib pingsalt kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevust, ning kutsub Kambodžat üles laiendama kodanikuühiskonna organisatsioonide tegutsemisruumi. Need probleemid kajastuvad ka inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise 2019. aasta aruandes. Kambodža nõustus inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise soovitustega, milles kutsuti riiki üles peatama igasugune tagakiusamine, heidutamine, jõu kasutamine ning meelevaldne sekkumine ühinemis- ja rahumeelse kogunemise vabadusse ([29]).

([26]) VOSi artiklis 24 on sätestatud, et kodanikuühiskonna organisatsioon peab säilitama oma neutraalsust Kambodža Kuningriigi erakondade suhtes.

([27]) A/HRC/39/73/Add.1, lk 9.

([28]) ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo (31. juuli 2019) – ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo aastaaruanne töö kohta Kambodžas

([29]) ÜRO inimõiguste nõukogu, *„Inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise töörühma aruanne: Kambodža“*, A/HRC/41/17, lühendid lisatud. Eelkõige soovitatakse inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise aruandes muuta VOSi, et viia see kooskõlla riikide kohustustega kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti alusel ning luua kodanikuühiskonna ja ametiühingute jaoks ohutu ning nende tegevust soodustav keskkond. (*Muu hulgas*: soovitused 110.12, 110.25 ja 110.102); kaitsta valitsusväliseid organisatsioone ja tagada, et VOSi haldussätteid ei kasutataks nende sulgemiseks, nende tegevuse peatamiseks või nende muul viisil negatiivselt mõjutamiseks (soovitus 110.28); võtta kõik meetmed, et kaitsta ja toetada ajakirjanikke, inimõiguste kaitsjaid, ametiühingute liikmeid, maaomandiga seotud õiguste kaitsjaid ja keskkonnaaktiviste ning muid kodanikuühiskonna töötajaid (soovitus 110.85); võtta kõik meetmed, mis on vajalikud tagamaks, et kogunemis ja -ühinemisvabadust ei piirata meelevaldselt ja/või ülemäärase jõukasutusega (soovitus 110.107).

2.3.2. ***Kambodža seisukoht***

(53) Kambodža õigustab oma tegevust sellest lähtuvalt, et kohalikud ametiasutused peavad tagama turvalisuse ja avaliku korra ning et kõnealused kodanikuühiskonna organisatsioonid tegutsesid oma pädevust ületades või edastasid seadust rikkuvaid sõnumeid.

(54) Kambodža kinnitab oma lubadust vaadata läbi VOS ja märgib, et konsultatsioonid kodanikuühiskonna organisatsioonidega on toimumas ning see protsess on kõigis demokraatlikes riikides aeganõudev.

(55) Kambodža lisab, et täielikus koostöös ÜRO organisatsioonidega (näiteks ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo ja UNESCO büroo Phnom Penhis) valmistatakse ette teabele juurdepääsu seaduse eelnõu. Lisaks sellele on Kambodža pikendanud kodanikuühiskonna organisatsioonide maksuregistrisse kandmise ja maksukohustuste tähtaegu.

2.3.3. ***Hindamine***

(56) ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo avaldas juba 2015. aastal ja ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo pressiesindaja avaldas 2017. aasta augustis muret VOSi ja selle mõju pärast kodanikuühiskonna organisatsioonide ja üksikisikute võimele kaitsta inimõigusi ning edendada läbipaistvust ja vastutust. VOSi vajakajäämised on ära märkinud komisjon ja Euroopa välisteenistus (muu hulgas 2018. aasta järelevalvemissiooni ajal), rahvusvaheline kogukond (näiteks 2019. aasta inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise aruandes) ning ÜRO peasekretär ja ÜRO eriraportöör.

(57) Hoolimata sellest, et Kambodža on võtnud teatavaid positiivseid meetmeid, näiteks algatanud VOSi läbivaatamise, pidanud dialooge kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja tunnistanud kehtetuks kodanikuühiskonna üritustest kolmepäevase etteteatamise nõude, on komisjon saadud tulemuste põhjal seisukohal, et need meetmed ei ole piisavad olemasolevate vajakajäämiste kõrvaldamiseks. Eelkõige ei ole muudetud Kambodža õigusraamistikku ning ei ole rakendatud konkreetseid poliitikameetmeid ega tehtud konkreetseid avaldusi kodanikuühiskonna tegutsemisruumi edendamise ja kaitse valdkonnas. Lisaks sellele esitatakse jätkuvalt teateid kodanikuühiskonna esindajate ja aktivistide jälgimise, järelevalve, tagakiusamise, vahistamise ja kinnipidamise kohta ([30]).

(58) 3. detsembril 2018 esitas Kambodža avalduse, milles ta võttis lubaduse edendada tõelist partnerlust kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Kuid sellest hoolimata kutsus ÜRO peasekretär Kambodžat 2019. aasta juulis jätkuvalt üles tugevdama tagatisi, et kodanikuühiskonna organisatsioonide tööd ei takistata, ning kindlustama ja laiendama nende organisatsioonide tegutsemisvabadust. ÜRO peasekretär tõi ka esile, kui oluline on sellega seoses VOS läbi vaadata ([31]).

(59) Komisjon leiab rahvusvahelise inimõigustealase õiguse ja inimõiguste komitee otsuste põhjal, et VOSi artikkel 8 ning artikkel 25 koosmõjus artikliga 30 rikuvad kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 22 lõike 2 nõudeid. Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 22 lõike 2 nõudeid rikuvad ka VOSi artiklid 9, 20 ja 24, kuna esineb tõsiseid kahtlusi nende kohaldamise asjus ([32]).

(60) Täpsemalt on komisjon seisukohal, et VOSi artikliga 8 kehtestatud piirangud ühenduste registreerimisele on ulatuslikumad, kui on lubatud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 22 lõikega 2. Komisjon hinnangul kehtestab VOSi artikkel 25 koostoimes artikliga 30 kodanikuühiskonna organisatsioonidele kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 22 lõikega 2 lubatust ulatuslikumad aruandlusnõuded. Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 22 lõike 2 nõuetele ei vasta ka VOSi artiklis 24 sätestatud neutraalsuse nõude ebamäärane sõnastus ja ebaselge kohaldamine.

([30]) Vt selle kohta ÜRO eriraportööri 8. novembri 2019. aasta avaldust, milles kutsutakse valitsust üles austama õigust arvamus- ja väljendusvabadusele ja kogunemise õigust. Vt ka kodanikuühiskonna 8. detsembri 2019. aasta ühine kiri Kambodža peaministrile, milles väljendati muret repressioonide pärast, mille tulemusena vaigistatakse sõltumatud ja kriitilised arvamused, ning tööõiguste kaitsjate, ametiühingute juhtide ja kodanikuühiskonna aktivistide praeguse olukorra pärast.

([31]) A/HRC/42/31, 31. juuli 2019.

([32]) VOSi analüüs inimõiguste nõuetele vastavuse seisukohast on alates 2015. aastast saadaval ÜRO inimõiguste ülemvoliniku Kambodža büroo veebisaidil. Vt näiteks ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo järeldused lk 17 ja 18, et artikkel 24 rikub väljendusvabadust ja muid inimõigusi ning et artikkel 25 koosmõjus artikliga 30 seab ühinemisvabadusele suuremad piirangud, kui on lubatud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 22 lõikega 2.

2.3.4. ***Järeldused kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklite 21 ja 22 kohta***

(61) Võttes arvesse rikutud õiguste olemust, rikkumiste kestust, ulatust ja mõju, leiab komisjon, et kuna Kambodža on kasutanud oma õigusakte ning kohtu- ja haldusmeetmeid ühinemisvabaduse ning rahumeelse kogunemise vabaduse piiramiseks ning kuna ta ei ole võtnud tulemuslikke meetmeid kodanikuühiskonna vaba tegutsemisruumi tagamiseks, on ta raskelt ja süstemaatiliselt rikkunud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklites 21 ja 22 sätestatud põhimõtteid üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 19 lõike 1 punkti a tähenduses.

(62) Komisjon tuletab meelde, et kuigi ühinemisvabadust ja rahumeelse kogunemise vabadust võib teataval juhul piirata, peavad need piirangud vastama kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 22 lõikes 2 sätestatud tingimustele, sealhulgas tingimusele, et „piirang peab olema demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne. Kuid komisjoni hinnangul ei ole Kambodža piisavalt tõendanud, et tema õigusaktides sätestatud ega kehtestatud ühinemis- ja rahumeelse kogunemise vabaduse piirangud vastavad kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 22 sätestatud tingimustele ([33]).

3. ILO KONVENTSIOONIDEGA NR 87 JA 98 NING MAJANDUSLIKE, SOTSIAALSETE JA KULTUURILISTE ÕIGUSTE RAHVUSVAHELISE PAKTIGA SEOTUD LAHENDAMATA KÜSIMUSED

3.1. ***Tööõigused: ühinemisvabadus, organiseerumisõigus ja kollektiivne läbirääkimisõigus (ILO konventsiooni nr 87 artiklid 2, 3, 4 ja 7; ILO konventsiooni nr 98 artiklid 1 ja 3; kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklid 19, 21 ja 22; majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklid 7 ja 8)***

(63) Komisjon võtab teadmiseks teabe ja uued andmed, mille Kambodža esitas algatamisteates märgitud tööõigustega seotud probleemide kohta.

(64) Komisjon märgib, et meetmed, mille Kambodža on võtnud pärast ajutise peatamise menetluse algatamist 2019. aasta veebruaris, näitavad teatavaid edusamme tööõigustega seotud probleemide valdkonnas. Kuid kahes küsimuses esineb jätkuvalt tõsiseid vajakajäämisi ja rikkumisi, nimelt tsiviil- ja kriminaalkohtuasjade lõpetamine ametiühingute juhtide vastu ning ametiühingute juhtide mõrvade uurimine, mida ILO on soovitanud.

(65) Komisjon leiab, et hoolimata märkimisväärsetest edusammudest ametiühingute juhtide, aktivistide ja töötajatega seotud mitmes kriminaal- ja tsiviilõiguslikus ning töövaidluses kokkuleppele jõudmisel tuleks viivitamata lahendada veel menetlemisel olevad juhtumid. Mitmes juhtumis kokkuleppele jõudmine, mis on iseenesest tervitatav, ei tee olematuks varasemaid meelevaldseid vahistamisi, isegi kui isikuid ei peetud pikka aega kinni.

(66) Komisjon märgib ära, et 2004. ja 2007. aastal toime pandud ametiühingute juhtide mõrvade uurimisel ei ole saadud konkreetseid tulemusi. Need uurimised on jätkuvalt pooleli hoolimata sellest, et Kambodža andis lubaduse võtta kuritegude toimepanijad võimalikult kiiresti vastutusele ning korraldati Kambodža ratifitseeritud rahvusvahelise tööõiguse konventsioonide kohaldamise läbivaatamise riikliku komisjoni kokkukutsutud kolmepoolsed kohtumised 2019. aasta jaanuaris ning ministeeriumidevaheline kohtumine 2019. aasta veebruaris.

(67) Komisjon leiab, et ametiühingute juhtide vastased lahendamata tsiviil- ja kriminaalkohtuasjad ning suutmatus viia lõpule ametiühingute juhtide mõrvade sõltumatud uurimised rikuvad raskelt peamistes ILO konventsioonides 87 ja 98 ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklites 19, 21 ja 22 sätestatud ühinemisvabaduse õiguse põhimõtteid.

(68) Komisjon on samuti seisukohal, et viivitamata tuleks alustada uusi läbirääkimisi sotsiaalpartneritega eesmärgiga vaadata läbi ametiühingute seadus (edaspidi „AÜS“). Läbivaatamise käigus tuleks esmatähtsaks seada seda, et AÜSi hakataks kohaldama kõigi töötajate ja avalike teenistujate suhtes, kehtestataks täiendavad sätted, mis lihtsustavad ametiühingute ja tööandjate ühenduste registreerimist, ning tagataks kaitse igasuguse ametiühingute diskrimineerimise vastu eesmärgiga tagada AÜSi täielik kooskõla ILO konventsioonidega nr 87 ja 98.

([33]) Vt eelmine.

3.2. *Mittediskrimineerimine, maaomandiga seotud ja eluasemeõigused (majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 2 lõige 2 ja artikli 11 lõige 1)*

(69) Komisjon võtab arvesse teavet ja uusi andmeid, mille Kambodža on esitanud maa kasutusõigust tõendavate dokumentide kohta, sealhulgas riigis elavate põlisrahvaste olukorra tunnustamise kohta. Komisjon märgib, et Kambodža on teinud pärast ajutise peatamise menetluse algust märgatavaid edusamme maaga seotud vaidluste lahendamisel majandusmaa kontsessioonide puhul suhkrusektoris. Sellest hoolimata esineb jätkuvalt vajakajäämisi maa kinnistamise ja maa kasutusõigust käsitlevate dokumentide alaste sätete valdkonnas ning nõuetekohase ja erapooletu läbivaatamise puudumise tõttu, samuti ei ole piisavalt tegeletud põlisrahvaste õigustega seotud probleemidega. Tuleb võtta täiendavaid meetmeid, et luua nõuetekohane õigusraamistik, millega tagatakse läbipaistvad ja kaasavad mehhanismid maavaidluste lahendamiseks.

4. **JÄRELDUSED**

(70) Vastavalt üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikli 19 lõike 1 punktile a võidakse kõnealuse määruse artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskorra kohaldamine ajutiselt peatada, kui raskelt ja süstemaatiliselt rikutakse ÜRO/ILO konventsioonides põhiliste inim- ja tööõiguste kohta sätestatud põhimõtteid.

(71) Võttes arvesse punktides 2.1, 2.2 ja 2.3 kirjeldatud fakte ja kaalutlusi, rikutud õiguste olemust ning Kambodža tegevuse ja tegevusetuse kestust, ulatust ja mõju, leiab komisjon, et Kambodža on raskelt ja süstemaatiliselt rikkunud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklites 19, 21, 22 ja 25 sätestatud põhimõtteid.

(72) Seetõttu ning võttes arvesse Kambodža märkusi ja seisukohti, leiab komisjon, et Kambodža suhtes kohaldatav sooduskord tuleks ajutiselt peatada, kuni otsustatakse, et selle peatamise alused enam ei kehti.

(73) Peatamisest mõjutatud toodete valimisel võtab komisjon arvesse Kambodža majandusarenguks vajalikke eeldusi ning üldiste tariifsete soodustuste kava määruse eesmärke, sealhulgas vajadust, et Kambodža mitmekesistaks oma ekspordibaasi. Komisjon võtab samuti arvesse peatamise sotsiaal-majanduslikku mõju, sealhulgas mõju töötajatele ja tööstusvaldkondadele.

(74) Lisaks sellele võtab komisjon arvesse edusamme, mille Kambodža on pärast ajutise peatamise menetluse alustamist teinud. Komisjon märgib, et Kambodža on teinud kogu protsessi vältel positiivset koostööd.

(75) Seetõttu järeldab komisjon, et üldiste tariifsete soodustuste kava määruse alusel kehtestatud tariifsed soodustused tuleks peatada Kambodžast pärinevate teatavate toodete puhul. Need tooted kuuluvad järgmiste harmoneeritud süsteemi koodide alla: 1212 93, 4201 00, 4202, 4203, 4205 00, 4206 00, 6103 41, 6103 43, 6103 49, 6105, 6107, 6109, 6115 10, 6115 21, 6115 22, 6115 29, 6115 95, 6115 96, 6115 99, 6203 41, 6203 43, 6203 49, 6205, 6207, 6211 32, 6211 33, 6211 39, 6211 42, 6211 43, 6211 49, 6212, 6403 19, 6403 20, 6403 40, 6403 51, 6403 59, 6403 91, 6403 99, 6405 ja 6406.

(76) Komisjon jälgib ka edaspidi olukorda Kambodžas, sealhulgas kodanikuühiskonna ja poliitiliste õiguste, tööõiguste ning maaomandiga seotud ja eluasemeõiguste alaseid probleeme. Komisjon võib tariifsete soodustuste peatamist muuta. Kui Kambodža lahendab kõik käesolevas delegeeritud määruses tõstatatud probleemid, siis võib komisjon kooskõlas üldiste tariifsete soodustuste kava määruse artikliga 20 tariifsed soodustused taaskehtestada.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Määrust (EL) nr 978/2012 muudetakse järgmiselt.

1) II lisa pealkirja „Artikli 1 lõike 2 punktis a osutatud üldise kava alusel soodustatud riigid, kust pärit toodete puhul kava kas kõigi või teatavate toodete suhtes ajutiselt ei kohaldata“ all asendatakse tekst ja tabel järgmisega:

„Veerg A: tähestikuline kood vastavalt liidu väliskaubandusstatistikas kasutatavale riikide ja territooriumide nomenklatuuri koodile

Veerg B: nimi

Veerg C:Nende toodete harmoneeritud süsteemi koodid, mille puhul on artikli 1 lõike 2 punktis a osutatud sooduskorra kohaldamine ajutiselt peatatud

A	B	C
KH	Kambodža	4201 00, 4202, 4203, 4205 00, 4206 00, 6103 41, 6103 43, 6103 49, 6105, 6107, 6109, 6115 10, 6115 21, 6115 22, 6115 29, 6115 95, 6115 96, 6115 99, 6203 41, 6203 43, 6203 49, 6205, 6207, 6211 32, 6211 33, 6211 39, 6211 42, 6211 43, 6211 49, 6212, 6403 19, 6403 20, 6403 40, 6403 51, 6403 59, 6403 91, 6403 99, 6405, 6406“

2) IV lisas asendatakse pärast esimest tabelit pealkirja „Artikli 1 lõike 2 punktis c osutatud vähim arenenud riikide erikorra alusel soodustatud riigid“ all tekst ja tabel järgmisega:

„Artikli 1 lõike 2 punktis c osutatud vähim arenenud riikide erikorra alusel soodustatud riigid, kust pärit toodete puhul kava kas kõigi või teatavate toodete suhtes ajutiselt ei kohaldata

Veerg A: tähestikuline kood vastavalt liidu väliskaubandusstatistikas kasutatavale riikide ja territooriumide nomenklatuuri koodile

Veerg B: nimi

Veerg C: Nende toodete harmoneeritud süsteemi koodid, mille puhul on artikli 1 lõike 2 punktis c osutatud sooduskorra kohaldamine ajutiselt peatatud

A	B	C
KH	Kambodža	1212 93, 4201 00, 4202, 4203, 4205 00, 4206 00, 6103 41, 6103 43, 6103 49, 6105, 6107, 6109, 6115 10, 6115 21, 6115 22, 6115 29, 6115 95, 6115 96, 6115 99, 6203 41, 6203 43, 6203 49, 6205, 6207, 6211 32, 6211 33, 6211 39, 6211 42, 6211 43, 6211 49, 6212, 6403 19, 6403 20, 6403 40, 6403 51, 6403 59, 6403 91, 6403 99, 6405, 6406“

Artikkel 2

Artikli 1 punktides 1 ja 2 osutatud ajutist peatamist ei kohaldata nende toodete impordi suhtes, mis on 12. augustil 2020 juba liitu teel, kui nende toodete sihtkohta ei ole võimalik muuta. Neil juhtudel on vajalik kehtiv lisadokument, milleks võib olla vorm või veokiri.

Artikkel 3

Käesolev määrus jõustub kolmandal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 12. augustist 2020.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 12. veebruar 2020

Komisjoni nimel

eesistuja

Ursula VON DER LEYEN